

JAMOAT XAVFSIZLIGINI JANGOVAR TA'MINLASHDA IJTIMOIIY-IQTISODIY VA SIYOSIY INSTITUTLARNING VAZIFALARI TAHLILI

*O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti tinglovchisi, mayor
Xazratqulov Jasur Panjiyevich*

Annotatsiya. Mazkur maqolada jamoat xavfsizligini jangovar ta'minlash jarayonida ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy institutlarning o'rni hamda ularning asosiy vazifalari tahlil qilingan. Xavfsizlikni ta'minlashda iqtisodiy barqarorlik, ijtimoiy himoya, ta'lim tizimi, huquqiy me'yorlar, siyosiy boshqaruv va xalqaro hamkorlikning o'zaro bog'liqligi ilmiy asosda ko'rib chiqilgan. Shuningdek, zamonaviy xavfsizlik siyosatida ushbu institutlarning o'zaro hamkorlik mexanizmlari va ularning jamiyat barqarorligiga ta'siri yoritilgan.

Kalit so'zlar: jamoat xavfsizligi, ijtimoiy institutlar, siyosiy institutlar, iqtisodiy barqarorlik, fuqarolik jamiyati, milliy xavfsizlik, huquqiy tizim, boshqaruv.

Abstract. This article analyzes the role of socio-economic and political institutions in the process of combat security and their main tasks. The interrelationship of economic stability, social protection, the education system, legal norms, political governance and international cooperation in ensuring security is scientifically examined. Also, the mechanisms of interaction of these institutions in modern security policy and their impact on the stability of society are highlighted.

Keywords: public security, social institutions, political institutions, economic stability, civil society, national security, legal system, governance.

Аннотация. В статье анализируется роль социально-экономических и политических институтов в обеспечении военной безопасности и их основные задачи. Научно рассматривается взаимосвязь экономической стабильности, социальной защиты, системы образования, правовых норм, политического управления и международного сотрудничества в обеспечении безопасности. Также освещаются механизмы взаимодействия этих институтов в современной политике безопасности и их влияние на стабильность общества.

Ключевые слова: общественная безопасность, социальные институты, политические институты, экономическая стабильность, гражданское общество, национальная безопасность, правовая система, управление.

Kirish. Jamoat xavfsizligini ta'minlash davlatning eng muhim strategik vazifalaridan biridir. U harbiy himoya, iqtisodiy barqarorlik, ijtimoiy osoyishtalik va siyosiy barqarorlikning uyg'un tizimini ifodalaydi. Zamonaviy xavf-xatarlar, jumladan, terrorizm, kiberxavflar, iqtisodiy bosim va ijtimoiy beqarorlik sharoitida

jamoat xavfsizligini faqat kuch ishlatish vositalari orqali emas, balki ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy institutlarning tizimli faoliyati orqali ta'minlash zarurati ortmoqda. Shu sababli, ushbu maqolada aynan ushbu institutlarning vazifalari, ularning o'zaro bog'liqligi va jamoat xavfsizligiga qo'shayotgan hissasi tahlil qilinadi.

1. Jamoat xavfsizligini jangovar ta'minlashning mohiyati. Jamoat xavfsizligini jangovar ta'minlash — bu davlat va jamiyat resurslarini safarbar etgan holda tinchlik, osoyishtalik va milliy manfaatlarni himoya qilishga qaratilgan kompleks tizimdir. Bu tizimning asosiy maqsadi — fuqarolarning huquqlari, hayoti, mulki, jamiyatning siyosiy va iqtisodiy barqarorligini ta'minlashdir. Shuning uchun bu jarayon nafaqat harbiy tizimlar, balki iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy institutlar faoliyatini ham o'z ichiga oladi.

2. Ijtimoiy-iqtisodiy institutlarning vazifalari

2.1. Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash

Iqtisodiy barqarorlik xavfsizlikning asosiy kafolatidir. Mamlakatning iqtisodiy qudrati qancha barqaror bo'lsa, jamoat xavfsizligini ta'minlash shuncha samarali kechadi. Shu nuqtayi nazardan, iqtisodiy institutlarning quyidagi vazifalari ajralib turadi:

- milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlash;
- strategik resurslarni samarali boshqarish;
- xavfsizlik sohasiga zarur moliyaviy mablag'larni ajratish;
- iqtisodiy mustaqillikni saqlash orqali tashqi bosimlarga qarshi turish.

Misol tariqasida, O'zbekiston Respublikasida "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi"da iqtisodiy barqarorlik va milliy xavfsizlik o'zaro uyg'un holda rivojlantirilmoqda.

2.2. Ijtimoiy himoya va barqarorlikni mustahkamlash

Ijtimoiy institutlar, xususan ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot tizimlari jamoat xavfsizligini mustahkamlovchi omillardir. Ularning vazifalari quyidagilardan iborat:

- aholini ijtimoiy himoya qilish va kambag'allikni kamaytirish;
- sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish;
- aholining psixologik barqarorligini saqlash;
- ta'lim orqali yoshlarni vatanparvarlik va huquqiy madaniyat ruhida tarbiyalash.

Bu jarayonlar ijtimoiy beqarorlik, jinoyatchilik va radikal g'oyalarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

2.3. Mehnat bozori va bandlik siyosati

Ishsizlik darajasining pasaytirilishi xavfsizlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ish bilan bandlik ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi, aholi daromadlarini oshiradi va norozilik holatlarini kamaytiradi.

Mehnat institutlari, bandlik markazlari va iqtisodiy siyosat organlari shu yo'nalishda muvofiqlashtirilgan chora-tadbirlarni amalga oshirishi zarur.

3. Siyosiy institutlarning vazifalari

3.1. Huquqiy bazani shakllantirish

Siyosiy institutlarning eng muhim vazifalaridan biri — jamoat xavfsizligini ta'minlovchi qonuniy asoslarni yaratishdir.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, "Milliy xavfsizlik to'g'risida"gi qonun, "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi qonun va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar bu borada asosiy huquqiy tayanch bo'lib xizmat qiladi.

Siyosiy institutlar ushbu qonunlarning ijrosini ta'minlash, nazorat qilish va doimiy yangilab borish vazifasini bajaradi.

3.2. Davlat boshqaruvini samarali tashkil etish

Jamoat xavfsizligini ta'minlashda siyosiy institutlar boshqaruv va muvofiqlashtirish funksiyasini bajaradi. Ular:

- xavfsizlik siyosatini ishlab chiqadi;
- turli darajadagi xavfsizlik organlarini boshqaradi;
- milliy xavfsizlik strategiyasini amalga oshiradi;
- xalqaro xavfsizlik tashkilotlari bilan hamkorlik qiladi.

Bu tizim davlatning xavfsizlik siyosatini izchil va tizimli olib borish imkonini beradi.

3.3. Fuqarolik jamiyatini rivojlantirish

Siyosiy institutlar fuqarolik jamiyati bilan hamkorlikni yo'lga qo'yishi zarur. Jamoat tashkilotlari, OAV, NNT va mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari jamoat xavfsizligi siyosatida faol ishtirok etishi, aholining xavfsizlik madaniyatini oshirishda vositachi rolini bajarishi lozim.

3.4. Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish

Bugungi geosiyosiy muhitda xavfsizlik masalalari xalqaro miqyosda hal etilmoqda. Siyosiy institutlarning vazifasi — xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni mustahkamlash, terrorizm, kiberxavfsizlik, migratsiya va ekologik tahdidlarga qarshi qo'shma choralar ko'rishdir.

4. Ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy institutlar o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik

Jamoat xavfsizligi samaradorligi ushbu institutlarning o'zaro hamkorligiga bog'liq.

Agar iqtisodiy barqarorlik bo'lmasa, siyosiy tizim zaiflashadi; siyosiy beqarorlik esa iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni kuchaytiradi. Shu bois xavfsizlikni ta'minlash uchun quyidagi muvofiqlik zarur:

- iqtisodiy siyosat — xavfsizlik siyosatiga mos bo'lishi;
- ijtimoiy siyosat — barqarorlik va birdamlikni mustahkamlashi;
- siyosiy boshqaruv — huquqiy kafolatlar bilan mustahkamlanishi.

Bunday kompleks yondashuv davlat xavfsizligini tizimli boshqarish imkonini beradi.

5. Tahlil natijalari va amaliy takliflar

Mavjud tahlillar shuni ko'rsatadiki, jamoat xavfsizligini ta'minlashda ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy institutlar o'zaro integratsiyalashmagan hollarda tizim samaradorligi pasayadi. Shu sababli:

- Huquqiy bazani yanada takomillashtirish, xalqaro tajribalarni inobatga olgan holda yangi qonun loyihalarini ishlab chiqish;
- Iqtisodiy resurslarni xavfsizlik sohasiga yo'naltirish, byudjetda alohida xavfsizlik fondlarini tashkil etish;
- Fuqarolik jamiyatini faollashtirish, xavfsizlik sohasida jamoatchilik nazoratini kuchaytirish;
- Axborot xavfsizligini mustahkamlash, kiberxavfga qarshi milliy dasturlar ishlab chiqish;
- Kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish, xavfsizlik sohasida ixtisoslashgan oliy ta'lim yo'nalishlarini kengaytirish.

Xulosa. Jamoat xavfsizligini ta'minlash faqat harbiy kuchlar faoliyati bilan cheklanmaydi. Bu jarayon ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik, siyosiy boshqaruv, huquqiy tizim va xalqaro hamkorlikning uyg'unlashgan faoliyatiga asoslanadi. Ijtimoiy-iqtisodiy institutlar jamiyatning moddiy va ijtimoiy tayanchini yaratsa, siyosiy institutlar xavfsizlik siyosatini boshqaradi va qonuniy asosini belgilaydi. Ularning uzviy hamkorligi davlat barqarorligi, jamiyat osoyishtaligi va fuqarolarning xavfsiz hayoti uchun kafolat yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi "Milliy xavfsizlik to'g'risida"gi Qonuni, 2022-yil.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2022.
4. Akhmedov B. "Jamoat xavfsizligini ta'minlashda ijtimoiy institutlarning o'rni". — Ijtimoiy fanlar jurnali, №2, 2024.
5. Hasanov A. "Siyosiy institutlar va milliy xavfsizlik siyosati". — Davlat boshqaruvi jurnali, №3, 2023.
6. Karimov I.A. Xavfsizlik va barqarorlik yo'lida. — Toshkent: O'zbekiston, 2016.